

UVOD

Koruza (*Zea mays* L.) sodi v skupino enoletnih toploljubnih rastlin in je poljščina, ki jo v Sloveniji najpogosteje pridelujemo. Njen delež v setveni strukturi se je v zadnjih letih ustalil na približno 38 odstotkih njiv, kar znaša okoli 68.000 hektarjev. Zaradi tega je pogosto vprašanje glede našega komentarja na precejšnjo zastopanost koruze na njivah. Naš odziv je večinoma enak in sicer, da je to rezultat usmerjenosti slovenskega kmetijstva v živinorejo, kjer prevladujoče manjše in srednje kmetije dosegajo večjo dodano vrednost pri kmetovanju. Posledica te usmerjenosti je potreba po zagotavljanju krme, na drugi strani pa dobra samooskrba z mlekom, mesom, jajci itd. Ker so za zagotavljanje krme slovenske kmetije pogosto omejene z zemljišči, poskušajo na teh zemljiščih pridelati kar največ. Pri tem je koruza v našem prostoru rastlina s katero na najučinkovitejši in stroškovno najugodnejši način pridelamo največjo količino energije na enoto površine. Zapisano drugače, z nobeno drugo rastlinsko vrsto v normalnih pogojih pridelave ne moremo pridelati toliko energije (kalorij) na enoto površine ter tako poceni in enostavno kot s koruzo. Ker je večina živinoreje v ravninskem delu oz. na takih nadmorskih višinah da še omogoča poljedelsko pridelavo je velik delež koruze na njivah le odraz vsega tega. Kljub temu pa se moramo začeti zavedati, da koruza ne spada na vsako zemljišče. Na tleh s slabo vodno zadrževalno kapaciteto in s pogostimi pojavi suš bi z drugimi vrstami poljščin lahko pridelovali krmo z manj tveganja kot pa s koruzo.

Zaradi velikega pomena koruze v Sloveniji je tudi pomen dobre priporočene sortne liste za prakso zelo velik. Izbira ustreznega hibrida za specifične pedo-klimatske razmere je med najpomembnejšimi ukrepi pri pridelovanju koruze. Raznolikost pridelovalnih pogojev Slovenije predstavlja velik izziv pri izboru hibridov, saj težko zajamemo hibride, ki bi bili primerni za večino pridelovalnih razmer. Za namen priprave opisnih in priporočenih sortnih list, Kmetijski inštitut Slovenije že vrsto let izvaja neodvisne poskuse, s katerimi ugotavlja primernost in potencial pomembnejših rastlinskih vrst ter sort za pridelavo v Sloveniji. Vsi rezultati teh poskusov so objavljeni na naših spletnih straneh (www.kis.si). Neodvisnost pri preizkušanju nam zagotavlja financiranje dela s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS v okviru Javne službe v poljedelstvu. Poskusi potekajo po dogovorjeni metodiki ob upoštevanju splošno uveljavljenih načel izvajanja poljskih poskusov. Neželenemu vplivu nehomogenosti tal na rezultate posameznih hibridov v preizkušanju se izognemo s pravilno postavitvijo t.i. blokov oz. ponovitev. S tem lahko statistično izločimo vpliv variabilnosti v lastnostih tal in podamo bolj zanesljive informacije o lastnostih hibridov. Pri nas preizkušanja hibridov koruze izvajamo na šestih lokacijah in v več letih. S tem ne ugotovimo le, kateri hibridi so najboljši v optimalnih razmerah, ugotovimo tudi, kateri so najbolj robustni in se dobro izkažejo v različnih pridelovalnih razmerah. Rezultati teh poskusov predstavljajo vir podatkov za pripravo priporočene sortne liste. Zaradi tega je tudi interes zastopnikov hibridov za vključitev v poskuse velik, a smo na žalost omejeni s finančnimi sredstvi, ki jih imamo za izvedbo preizkušanj. V letu 2019 je bilo v preizkušanju na vseh lokacijah skupno 85 hibridov koruze za zrnje, 36 hibridov koruze za silažo ter šest ohranjevalnih oz. lokalnih sort koruze. Ocenjujemo, da smo s tem zajeli manj kot polovico vseh hibridov, ki se pojavljajo na našem trgu, a po zastopanosti hibridov na poljih pa ocenjujemo, da smo zajeli hibride, ki se sejejo vsaj na dveh tretjinah vseh njiv pri nas.

V Sloveniji razpolagamo tudi z rezultati številnih demonstracijskih poskusov. Gre za poskuse, ki so običajno zasnovani le v eni ponovitvi. Rezultati preciznih poskusov, ki jih na Kmetijskem inštitutu izvajamo že desetletja kažejo, da je lahko primerjava hibridov na podlagi teh poskusov nezanesljiva ali celo popolnoma napačna. Npr., nič neobičajnega ni, da se tekstura tal na vsakih nekaj metrov njive spremeni. Hibrid, ki bo rasel na bolj skeletnem delu njive, bo imel slabše rezultate kot hibrid, ki bo rasel na drugem delu njive. Ker običajno v demonstracijskih poskusih ni ponovitev s katerimi bi vsaj deloma nadzorovali nehomogenost tal, lahko to pripelje do napačnih sklepov glede rodnosti hibrida. Ti poskusi imajo demonstracijski značaj in so v tem pogledu pomembni, a le s težavo pa lahko na njihovi podlagi sklepamo o rodnosti hibridov.

Če na splošno povzamemo rezultate preizkušanj, lahko priporočamo izbiro novejših hibridov. Del tega priporočila temelji na dejanskih rezultatih naših poskusov, kjer novejši hibridi dosegajo večje pridelke, drug del pa temelji na postopku registracije hibridov, ki temelji na doseganju boljših rezultatih kandidata v primerjavi s standardi. Zato z vsako novo generacijo hibridov pričakujemo določeno izboljšanje pridelovalnih rezultatov. Žlahtniteljski napredek pri koruzi je v zadnjih letih sicer nekoliko manjši, a kljub temu so novejše generacije hibridov načeloma boljše v primerjavi s starejšimi. Kot rezultat napredka je vidno, da imajo novejši hibridi večinoma večje pridelke, tako v ugodnih kot manj ugodnih rastnih razmerah, njihove največje prednosti pa se pokažejo v manj ugodnih razmerah. Kljub temu pa to še ne pomeni, da je vsak nov hibrid primeren za vseh rastne razmere in je pred odločitvijo o nakupu dobro upoštevati rezultate preizkušanj. V zadnjem času se pojavlja na trgu precej novih hibridov pri katerih so informacije o primernosti za naše pridelovalne razmere pogosto pomanjkljive. Pri odločitvah za setev nepreverjenih hibridov zato svetujemo previdnost. Če se vseeno odločate za njihovo pridelavo priporočamo, da jim namenite le del zemljišč, osnovo naj predstavljajo dobro preizkušeni hibridi.

Želimo vam dobro izbiro hibridov ter pridelovalno leto, ki bo ponovno naklonjeno pridelavi koruze.

Dr. Aleš Kolmanič
Kmetijski inštitut Slovenije